

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІЇ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ТВОРЧОГО ПОШУКУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

THE PROBLEM ANALYSIS OF ENHANCING SELF-IMPROVEMENT AND CREATIVE SEARCH OF FUTURE UKRAINE ARMED FORCES OFFICERS

Проблеми активізації самовдосконалення та творчого пошуку у професійній діяльності є об'єктом дослідження багатьох учених. Самовдосконалення розглядається як один із найважливіших чинників успішної професійної діяльності, що сприяє прагненню до самореалізації особистості, визначення себе як професіонала. Найвищою ланкою такої особистості є творчий підхід до виконання посадових обов'язків, виявлення доречної ініціативи, впровадження нових шляхів під час рішення військово-прикладних завдань. У статті розглядаються шляхи активізації самовдосконалення та творчого пошуку, доцільних для використання у процесі формування готовності майбутніх офіцерів Збройних сил України до застосування STEM-технологій у професійній діяльності. Основними функціями самовдосконалення та творчого пошуку є функція самопізнання, самооцінки, самопроєктування, самокорекції тощо. Одним із чинників, що впливає на ці процеси, є сумісна діяльність курсантів та педагогів. Розуміючи вимоги сучасності, для якісної підготовки майбутніх офіцерів до виконання професійних обов'язків науково-педагогічний колектив закладу вищої військової освіти повинен активно впроваджувати інноваційні методи викладання під час організації освітнього процесу.

У статті запропоновано засоби активізації самовдосконалення та творчого пошуку під час вирішення військово-прикладних завдань у процесі формування готовності майбутніх офіцерів Збройних сил України до застосування STEM-технологій у їхній професійній діяльності. Серед них: утілення ідеї активізації постійного самовдосконалення у процес викладання всіх дисциплін; під час навчальних занять створення умов, які сприяють обговоренню наявних проблемних питань в ЗС України та передумов для їх рішення; надання курсантам можливості самостійно висувати пропозиції щодо поліпшення шляхів вирішення типових військово-прикладних завдань, застосовуючи STEM-технології, які впроваджуються в освітній процес шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій; надання консультацій та допомоги для більш детального дослідження проблеми, яка зацікавила тих, хто навчається; сприяння творчому пошуку майбутніх фахівців.

Ключові слова: майбутні офіцери, самовдосконалення, творчий пошук, готовність до застосування STEM-технологій.

The problems of enhancing self-improvement and creative search in professional activity are the subject of research by many scientists. Self-improvement is considered as one of the most important factors of successful professional activity, contributes to the desire for self-realization of the individual, definition of himself as a professional. The highest achievement of the individual is the creative approach to the performance of official duties, the manifestation of appropriate initiative, the introduction of new methods of solving military-applied tasks. The article considers ways to intensify self-improvement and creative search, which is appropriate for use in the process of formation of readiness of future Ukraine Armed Forces officers to use STEM-technologies in professional activity.

One of the factors affecting these processes is the joint activity of cadets and teachers. In order to prepare future officers for professional duties and, understanding the requirements of modern times, the scientific and pedagogical staff of the higher military educational institution should actively introduce innovative methods of teaching in the organization of the educational process.

The article proposes means to intensify self-improvement and creative search in solving military-applied tasks in the process of forming readiness of future officers of the Armed Forces of Ukraine to apply STEM-technologies in their professional activities. Among them: translating the idea of intensifying constant self-improvement into the process of teaching all disciplines; Creation of such conditions during training sessions, which contribute to the development of discussion about problematic issues in the Armed Forces of Ukraine, prerequisites for their solution; Providing cadets with the opportunity to put forward ideas to improve options for solving typical military applications by using STEM technologies, which are implemented through the use of information and communication technologies; Providing advice and assistance for a more detailed study of the problem that has affected students; Facilitating creative search for future specialists.

Key words: future officers, self-improvement, creative search, of readiness to use STEM-technologies.

УДК 378:355.23:001.895

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/23-2.24>

Шагова О.Ю.,

старший викладач кафедри фундаментальних наук Військової академії (м. Одеса)

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сучасний стан Збройних сил (ЗС) України, зміни у військовій освіті вимагають нових тенденцій у формуванні керівного складу всіх рівнів військового управління, тому професійна підготовка майбутніх офіцерів має враховувати багато нових аспектів, які є постійним об'єктом дослідження вчених.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями самовдосконалення та різними аспектами впливу на цей процес під час підготовки фахівців різних спеціалістів займалися Н. Уйсім-

баєва, Т. Яблонська, І. Уличний, С. Хатунцева, Н. Леоненко, О. Слободян, І. Ларина та ін.

Процеси самовдосконалення та розвитку творчого пошуку військових фахівців під час виконання професійних обов'язків досліджували М. Демент, О. Діденко, Ю. Ліснченко, О. Маслій, Ю. Ненько, О. Царенко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Ми розглядаємо професійну підготовку офіцерів ЗС України як формування їх готовності до застосування STEM-технологій

у професійній діяльності, з приводу чого нами були сформульовані педагогічні умови формування зазначеної готовності [4] у освітньо-виховному середовищі закладу вищої військової освіти (ЗВВО), однією з яких є активізація постійного самовдосконалення та творчого пошуку під час вирішення військово-прикладних завдань.

Професійне самовдосконалення є суспільно та особистісно необхідною умовою становлення курсантів як майбутніх офіцерів. Під професійним самовдосконаленням майбутніх офіцерів (за О. Діденко) розуміємо поєднання взаємопов'язаних і взаємозалежних процесів: професійного самовиховання як цілеспрямованої активної діяльності та професійної самоосвіти як цілеспрямованої роботи щодо розширення і поглиблення своїх професійних знань, удосконалення та набуття відповідних навичок та вмій під час навчання у ЗВВО [2].

Мета статті. Метою роботи є висвітлення засобів активізації самовдосконалення та творчого пошуку майбутніх офіцерів ЗС України до застосування STEM-технологій у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. О. Маслій, розглядаючи особливості підготовки майбутніх офіцерів тилу у сфері військово-економічної логістики, виділяє чинники, що впливають на формування майбутніх офіцерів: підвищення кваліфікації військових науково-педагогічних кадрів, формування творчого мислення військового спеціаліста, здатного продуктивно вирішувати складні питання військово-професійної діяльності [8]. Тобто інноваційна діяльність педагогів та курсантів у освітньому процесі ВВНЗ відображає сукупність нових форм організації роботи суб'єктів освітнього процесу.

Так, О. Царенко, формуючи позитивну мотивацію до освітньо-ігрового проектування, вважає доцільним використання всього комплексу методів стимулювання освітньо-пізнавальної діяльності [14].

На думку Н. Уйсімбаєвої, самовдосконалення відбувається завдяки прагненню кожної людини до досконалості, наближення до певного ідеалу з метою набуття відповідних рис і якостей або їх удосконалення [10]. Самовдосконалення є найважливішим методом формування себе не тільки як професіонала, а й передусім як особистості [2].

Особа з актуалізованою потребою у самовдосконаленні, як вважає Т. Яблонська, характеризується виразною спрямованістю на гуманістичні цінності, зв'язком мотивів роботи над собою з духовним ядром особистості, стійкістю цілей і завдань самовдосконалення, перетворенням їх на домінуючу життєдіяльність, володінням необхідними для самовдосконалення вміннями, високим рівнем самостійності й готовності до творчої діяльності [15].

Обґрунтовуючи сутність ціннісного ставлення до майбутньої професії офіцера, Ю. Ненько зауважує, що ціннісний складник повинен бути пов'язаний із соціальними цінностями, серед яких – прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізація тощо [9, с. 256]. Своєю чергою, структуру стимулювання ціннісного ставлення до професійної діяльності М. Демент представляє у вигляді поєднання таких компонентів: смислового, когнітивного, емоційно-оцінного, діяльнісно-вольового [1].

Основними формами самовдосконалення майбутніх фахівців І. Уличний називає самоосвіту і самовиховання. При цьому автор виділяє чотири основні логічно взаємопов'язані етапи: свідоме прийняття рішення на самовдосконалення; планування і вироблення програми самовдосконалення; практична діяльність із реалізації завдань у роботі над собою; самоконтроль і самокорекція діяльності із самовдосконалення [11].

Ю. Лісніченко у своєму дослідженні серед основних шляхів реалізації системи підготовки майбутніх офіцерів високомобільних десантних військ до професійної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін виокремлює лекційну роботу, спрямовану на формування теоретичної компетентності у сфері військової підготовки та позитивної мотивації до вивчення фахових дисциплін із подальшою метою на самовдосконалення та саморозвиток у визначеному напрямі [7].

Для активізації самовдосконалення та творчого пошуку майбутніх офіцерів ЗС України під час вирішення військово-прикладних завдань, на нашу думку, необхідною умовою є самоусвідомлення науково-педагогічними працівниками значущості самовдосконалення крізь процес самоосвіти.

Пріоритетною потенцією самовдосконалення, як переконує С. Хатунцева, є саморозвиток особистості, основою якого є розгортання сутності людини через її індивідуальність. Спираючись на думку дослідниці щодо специфічної характеристики активності майбутніх фахівців [13], зазначимо, що у майбутніх офіцерів такою характеристикою може бути усвідомлена професійна спрямованість особистості, що виявляється у розумінні значущості професії офіцера, вмотивованості до постійного вдосконалення та наявності стійкого інтересу до професійної діяльності і, як наслідок, творчому пошуку під час вирішення військово-прикладних завдань, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, що є не характерною рисою для ЗВВО.

Нам імпонує думка Н. Леоненко та О. Слободян, які визначають творчий саморозвиток особистості як умотивовану, свідому, відрефлексовану на основі самопізнання, самовизначення, самоконтролю, самоосвіти діяльність, спрямовану на самовдосконалення природних та духовних якос-

тей, на розвиток творчого потенціалу, на моделювання власного способу життя в соціокультурному контексті, на самореалізацію творчих здібностей у процесі життєтворення та професійного становлення [6]. Творчість – це найвища і специфічна форма розвитку, здатна виявлятися в будь-яких сферах індивідуальності людини. Професійна творчість офіцера, на думку О. Діденко, передбачає нестандартне використання методів, способів та засобів під час вирішення професійних завдань, уміння відхилитися у разі потреби від традиційних схем мислення, швидко вирішувати нетипові проблеми, складні завдання та впевнено діяти у непередбачених ситуаціях, по-новому дивитися на звичне, типове, повсякденне у найрізноманітніших умовах професійної діяльності [3].

Поштовхом до активізації є психологічний перелом, який демонструє перехід від зовнішньої детермінації життєдіяльності до внутрішньої, прагнення до самозмін стимулює до прояву творчого пошуку майбутніх офіцерів ЗС України під час вирішення військово-прикладних завдань.

І. Уличний розкриває поняття професійного самовдосконалення крізь низку принципів. Залежність рівня розвитку, самоосвіти, самовиховання та зрілості особистості розкриває принцип розвитку, який є метою і сенсом усього життя. Професійна діяльність задає напрям розвитку особистості, що служить творчому, постійному самовдосконаленню [12].

І. Ларина та В. Сиромятникова вважають, що процес професійного самовдосконалення буде продуктивним, якщо у цей процес будуть включені: мотиви досягнення й творчого пошуку; особистісні соціально-значущі мотиви; мотиви, пов'язані з результативністю діяльності; мотиви запобігання неприємностям та ін. [5].

Ми переконані, що у процесі активізації самовдосконалення головним є усвідомлення особистістю необхідності корекційної роботи над собою. Розуміння власних недоліків, бажання їх подолати, встановлення мети, розроблення плану заходів щодо самовдосконалення, збір необхідних даних, вивчення методів вирішення військово-прикладних завдань іншими фахівцями, здатність до аналізу та систематизації отриманого досвіду на основі власних компетентностей свідчать про високий рівень самоорганізації. Лише цілеспрямована самостійна робота над собою, прагнення до поліпшення професійних якостей, здатність до самокритики, самоконтролю спонукають майбутніх офіцерів до подальшого розвитку, що призводить до розкриття творчого потенціалу. А власний творчий пошук у процесі вирішення військово-прикладних завдань веде до самореалізації та професійної майстерності, що є необхідною умовою для успішної кар'єри сучасного офіцера ЗС України.

Висновки. Головною ідеєю процесу активізації самовдосконалення та творчого пошуку осо-

бистості є створення таких умов, коли курсанти, маючи свободу мислення, самостійно прагнуть до вивчення різних предметних сфер через виконання різного типу індивідуальних завдань, пропонуючи власні пропозиції щодо вирішення поставлених завдань.

Ми пропонуємо такі засоби активізації самовдосконалення та творчого пошуку майбутніх офіцерів ЗС України під час вирішення військово-прикладних завдань: утілення ідеї активізації постійного самовдосконалення у процес викладання всіх дисциплін; створення таких умов під час аудиторних занять, які сприяють обговоренню наявних проблемних питань у ЗС України та передумов для їх вирішення; надання курсантам під час семінарів свободи висловлення для можливості самостійно висувати пропозиції щодо поліпшення шляхів вирішення типових військово-прикладних завдань, використовуючи STEM-технології; надання консультацій та допомоги курсантам для більш детального дослідження проблеми; сприяння творчому пошуку майбутніх фахівців: залучення курсантів до виконання конкурсних робіт, підготовки тез доповідей для виступу на наукових семінарах, практичних конференціях тощо.

Постійне застосування зазначених засобів є передумовою для професійної самореалізації майбутніх офіцерів ЗС України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Демент М.О., Костикова І.І., Тарадуда Д.В. Професійна діяльність майбутнього офіцера ДСНС України в сучасних умовах : монографія. Харків : НУЦЗ України, 2018. 180 с.
2. Діденко О.В. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2003. 201 с.
3. Діденко О.В. Теоретико-методичні засади формування здатності до професійної творчості в майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України : автореф. дис. ... д-ра наук : 13.00.04 ; Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2009. 42 с.
4. Іванченко Є., Свірдюк О. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів збройних сил України до застосування STEM-технологій у професійній діяльності. *Військова освіта*. 2019. № 2(40). С. 71–81. DOI :10.33099/2617-1775/2019-02/71-81.
5. Ларіна І.О., Сиромятникова В.В. Активізація професійного самовдосконалення майбутніх вчителів у навчально-виховному процесі педагогічних університетів. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2011. Вип. 14. С. 245–248. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2011_14_60 (дата звернення: 27.12.2019).
6. Леоненко Н.В., Слободян О.П. Творчий саморозвиток особистості студента аграрного коледжу.

Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2018. № 277. С. 158–162. URL : <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/view/10557/9286> (дата звернення: 20.12.2019).

7. Лісніченко Ю. Модель підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 22. С. 106–112.

8. Маслій О.М. Особливості підготовки майбутніх офіцерів тилу у сфері військово-економічної логістики. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 5. С. 135–138.

9. Ненько Ю.П. Теоретико-методологічні засади професійно орієнтованої комунікативної підготовки майбутніх офіцерів служби цивільного захисту : дис. ... д-ра пед. Наук : 13.00.04 ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2018. 512 с.

10. Уйсімбаєва Н.В. Характеристика категорії «самовдосконалення особистості» у психолого-педагогічному контексті. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 71(2). С. 62–66.

11. Уличний І. Формування готовності студентів педагогічних вищих навчальних закладів до професійного самовдосконалення. *Наукові записки Кірово-*

градського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Педагогічні науки». 2014. Вип. 125. С. 211–215.

12. Уличний І. Формування потенціалу професійного самовдосконалення студентів педагогічних вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми психології*. 2014. Т. XII. Психологія творчості. Вип. 19. С. 364–371.

13. Хатунцева С.М. Саморозвиток як компонент самовдосконалення вчителя. *Вісник Національної академії педагогічних наук України. Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 168–179.

14. Царенко О.П. Формування позитивної мотивації курсантів до навчально-ігрового проектування в процесі гуманітарної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2009. № 5(58). С. 415–420. URL : <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2009/5/83.pdf> (дата звернення: 13.01.2020).

15. Яблонська Т.М. Психолого-педагогічні умови активізації самовдосконалення особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т. 10, Вип. 27. С. 712–721. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsuh_2015_10_27_70 (дата звернення: 24.12.2019).